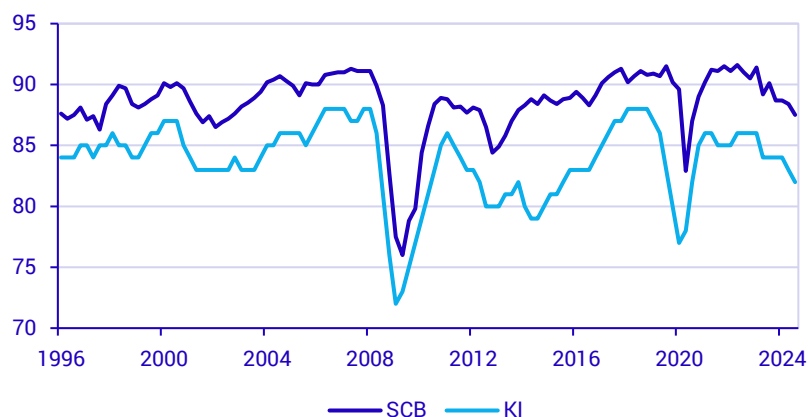

Nivåskillnader i Industrins Kapacitetsutnyttjande

Statistiska centralbyrån (SCB) och Konjunkturinstitutet (KI) har i cirka 30 år publicerat statistik över kapacitetsutnyttjande i tillverkningsindustrin.¹ Resultaten från SCB:s undersökning har konsekvent legat på en högre nivå än i KI:s, vilket visas i diagram 1. Denna jämförelse, som görs gemensamt av SCB och KI, syftar till att förklara vad denna nivåskillnad beror på.

Diagram 1: SCB har en högre nivå för industrins kapacitetsutnyttjande jämfört med KI

Procent, säsongrensade värden

Olika svarsfördelningar i undersökningarna

I båda undersökningarna ombeds företagen att ange sitt kapacitetsutnyttjande i procent med fri numerisk inmatning. För att ge en överblick över svarsfördelningen i respektive undersökning har relativa frekvenser beräknats. Dessa presenteras i ett histogram (se diagram 2).² Diagrammet visar att en betydligt större andel av

¹ KI publicerade kapacitetsutnyttjandet första gången 1996, SCB hade sin första publicering 1980.

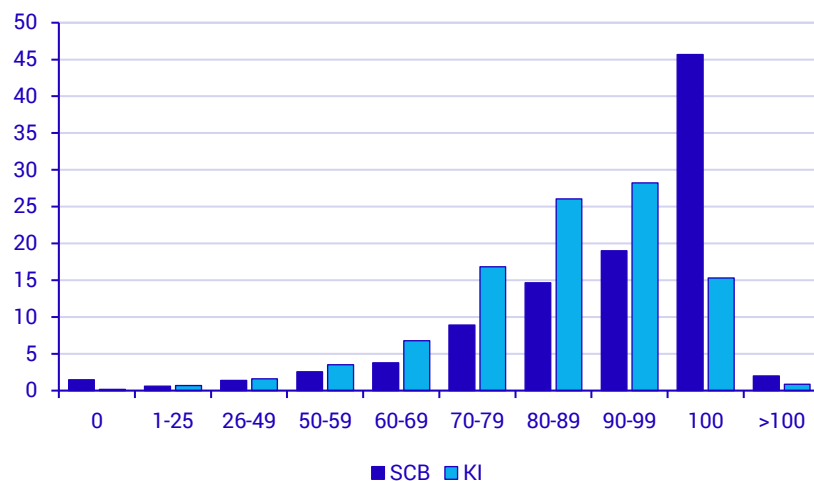
² Mikrodatab har jämförts för perioden 2015 kvartal 2–2024 kvartal 3.

företagen i SCB:s undersökning anger att kapacitetsutnyttjandet är exakt 100 procent.

Diagram 2: En högre andel företag rapporterar 100 procent kapacitetsutnyttjande i SCB:s undersökning jämfört med KI:s

Andelen svar inom respektive intervall, procent, 2015 kvartal 2–2024 kvartal 3

Procent

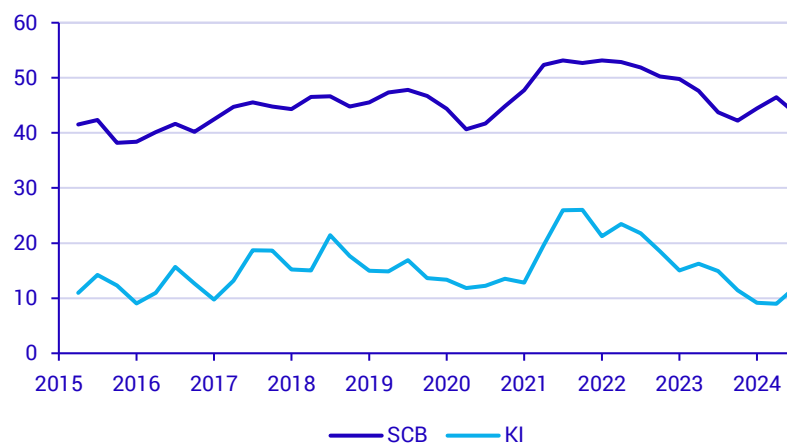

Att en betydligt större andel av företagen i SCB:s undersökning rapporterar att kapacitetsutnyttjandet är exakt 100 procent har också varit fallet över tid, se diagram 3.

Diagram 3: Andelen företag som rapporterar 100% i SCB:s undersökning har varit högre från 2015 till 2024

Andelen svar=100, procent

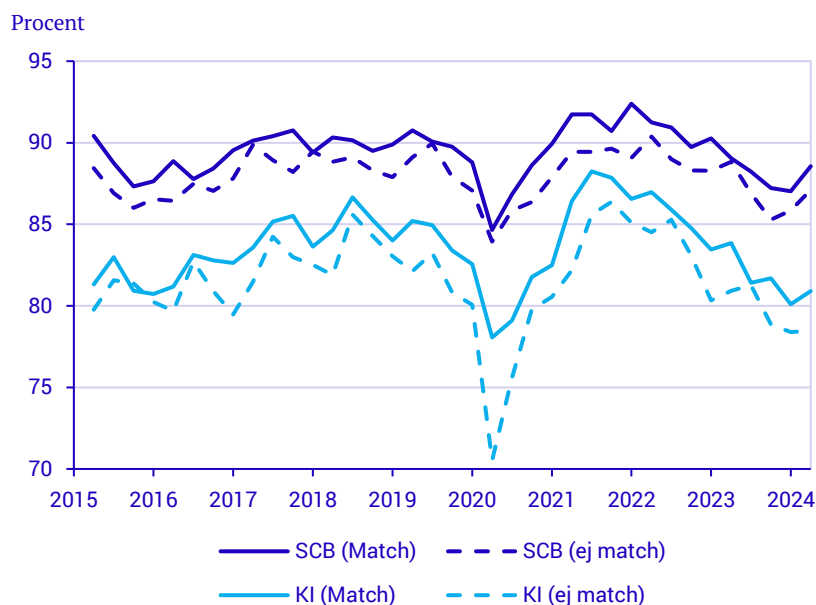
Procent

För att undersöka om skillnader i urval eller svarsfrekvens kan förklara nivåskillnaderna i de aggregerade resultaten har mikrodata från SCB och KI matchats.³ I diagram 4 visas medelvärdet för kapacitetsutnyttjandet för SCB beräknat på de observationer där företaget har svarat i båda undersökningarna (SCB match), respektive medelvärdet för de observationer där företaget endast har svarat i SCB:s undersökning (Endast SCB). Motsvarande medelvärden för KI visas i samma diagram. Resultaten visar att nivåskillnaderna kvarstår oavsett om jämförelsen görs för svar som förekommer i båda undersökningarna eller endast i en. Detta indikerar att skillnaderna i de aggregerade resultaten inte kan förklaras av olikheter i urval eller svarsfrekvens.

Diagram 4: Företag som svarar i båda undersökningarna anger högre kapacitetsutnyttjande i SCB:s undersökning

Medelvärde, procent

Tänkbara orsaker till att fler företag svarar 100 procent i SCB:s undersökning

Det är tydligt att skillnaderna i nivå i huvudsak beror på att fler företag svarar att kapacitetsutnyttjandet är 100 procent i SCB:s undersökning. Frågan är då varför uppgiftslämnare i högre grad svarar 100 procent i SCB:s undersökning jämfört med KI:s. Det är svårt att ge ett heltäckande svar på detta, men en del av förklaringen kan ligga i hur

³ Antal matchade objekt redovisas i bilaga 2.

frågorna och undersökningen i övrigt är utformade. Nedan listas några av dessa skillnader.

1. **Annorlunda frågeställning i blanketten.** I SCB:s frågeblankett finns en medföljande förklaring till begreppet (se hela blanketten i bilaga 3), där det står:

“Kapacitetsutnyttjande definieras som kvoten mellan faktisk produktion och full produktionskapacitet. Med faktisk produktion avses i hur hög grad industriverksamhetens maskinpark utnyttjas under gällande produktionsmetod, under kvartalet. Med full produktionskapacitet avses den produktionsnivå som kan uppnås med befintlig maskinpark och gällande produktionsmetod, under kvartalet.

Tänk på att:

- *Variationer i produktionskapacitet som beror på säsongsmässiga faktorer ska inte räknas med, exempelvis semester.*
- *Kapacitetsutnyttjandet kan överstiga 100 procent, exempelvis vid övertidsuttag eller när extra skift sätts in.*
- *Utgå från den arbetstid och skiftgång som kan anses vara normal.*
- *Om åtgärder vidtagits i avsikt att förändra produktionskapaciteten ska den nya situationen anses som normal”*

Blanketten för KI:s undersökning innehåller ingen förklaring av begreppet utan endast en fråga om hur stort företags kapacitetsutnyttjande är för närvarande. SCB betonar att uppgiftslämnare ska utgå ifrån gällande produktionsmetod och normal arbetstid, vilket kan innebära att fler anser att de har fullt kapacitetsutnyttjande.

2. **Följdfråga i SCB:s undersökning:** Om kapacitetsutnyttjandet understiger 100 procent måste uppgiftslämnare i SCB:s undersökning ange en orsak till detta. Detta krav finns inte i KI:s undersökning, vilket kan innebära att fler uppgiftslämnare i SCB:s undersökning svarar 100 procent.
3. **Skillnader i urval och svarsfrekvens:** Detta bedöms ha liten effekt på de systematiskt högre nivåerna i resultaten från SCB:s undersökning. Tidigare resonemang i samband med diagram 4 tyder också på att olika urval har mindre betydelse för nivåskillnaderna.

Sammanfattande förklaringar

En större andel uppgiftslämnare uppger att kapacitetsutnyttjandet är 100 procent i SCB:s undersökning, vilket är en huvudsaklig orsak till nivåskillnaderna mellan SCB:s och KI:s statistik om kapacitetsutnyttjande.

Varför fler företag svarar att kapacitetsutnyttjandet är 100 procent i SCB:s undersökning kan eventuellt förklaras av hur frågorna är utformade och vilka krav som ställs på uppgiftslämnarna. SCB:s mer detaljerade förklaring av begreppet kapacitetsutnyttjande och kravet på att ange orsaker vid lägre utnyttjandegrad kan bidra till att fler uppgiftslämnare rapporterar 100 procent kapacitetsutnyttjande.

Marcus Jansson, Konjunkturinstitutet.

Karl Sahlberg, Statistiska centralbyrån.

Förfrågningar

Marcus Jansson, Konjunkturinstitutet

Tfn 08-453 59 47

E-post marcus.jansson@konj.se

Karl Sahlberg, Statistiska Centralbyrån

Tfn 010-479 40 84

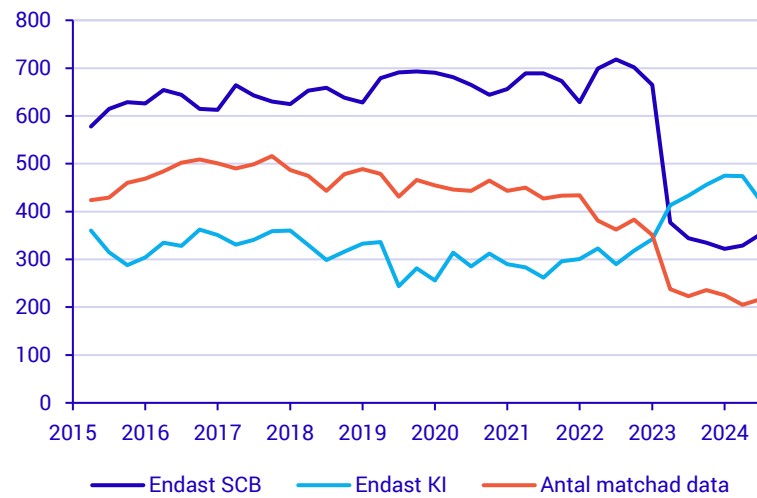
E-post karl.sahlberg@scb.se

Bilagor

Bilaga 1, Sammanställning av skillnader och likheter mellan undersökningarna

	KI	SCB
Referensperiod	Januari, april, juli-oktober	Januari-Mars, april-juni, juli-september, oktober-december
Publiceringsmånad	Januari, april, juli, oktober	Maj, augusti, november, februari
Revidering	Nej	Ja. Företagen har möjlighet att ändra sitt inlämnade svar för undersökningsperioden innan innevarande undersökningsperiod är slut
Rampopulation	Källa: SAMU för mars månad. Avdelning C enligt SNI 2007. Sektorkod 111, 112, 141 eller 142 enligt svensk institutionell sektorindelning, INSEKT 2014	Källa: SAMU för mars månad. Avdelning C enligt SNI 2007. Sektorkod 111, 112, 141 eller 142 enligt svensk institutionell sektorindelning, INSEKT 2014
Stratifiering	Stratifiering baseras på bransch och storleksklass. Bransch: två eller tresiffernivå, enligt SNI 2007. Storleksklass: Antal anställda	Stratifiering baseras på bransch eller storleksklass. Bransch: två eller tresiffernivå, enligt SNI 2007. Storleksklass: Omsättning (momsdeklarationsuppgifter)
Urval	1409 verksamhetsenheter (maj 2024-april 2025)	698 verksamhetsenheter (april 2024-mars 2025)
Uteslutning från insamling (cut-off)	Det minsta antalet anställda ett företag måste ha för att ingå i urvalsramen. Varierar mellan 20-100 anställda beroende på bransch	Cut-off gränsen sätts så att verksamhetsenheter ovanför gränsen tillsammans utgör 95% av respektive bransch totala årsomsättning
Viktning av svar	Ja, förädlingsvärde	Ja, nettoårsomsättning
Insamlingsmetod	Företagen svarar på undersökningen via ett webbaserat frågeformulär	Företagen svarar på undersökningen via ett webbaserat frågeformulär
Säsongrensningmetod	X-12-ARIMA	X-12-ARIMA
Tillåts svar över 100 procent?	Ja (0–200 procent)	Ja
Obligatoriskt deltagande för företag i urval	Nej	Ja

Bilaga 2, Antal matchad/ej matchad objekt per period

Bilaga 3, Svarsblankett SCB

Kvartalets kapacitetsutnyttjande

Kapacitetsutnyttjande definieras som kvoten mellan faktisk produktion och full produktionskapacitet. Med faktisk produktion avses i hur hög grad industriverksamhetens maskinpark utnyttjats under gällande produktionsmetod, under kvartalet. Med full produktionskapacitet avses den produktionsnivå som kan uppnås med befintlig maskinpark och gällande produktionsmetod, under kvartalet.

Tänk på att:

- Variationer i produktionskapaciteten som beror på säsongsmässiga faktorer ska inte räknas med, exempelvis semester.
- Kapacitetsutnyttjandet kan överstiga 100 procent, exempelvis vid övertidsuttag eller när extra skift sätts in.
- Utgå från den arbetstid och skiftgång som kan anses vara normal.
- Om åtgärder vidtagits i avsikt att förändra produktionskapaciteten ska den nya situationen anses som normal.

	Kv 3 2020	Kv 4 2020
Kapacitetsutnyttjande i procent:	%	%

Om kapacitetsutnyttjandet understiger 100 procent ska en huvudsaklig orsak anges:

	Kv 3 2020	Kv 4 2020
Brist på yrkesutbildad personal	☐	☐
Brist på övrig personal	☐	☐
Brist på insatsvaror	☐	☐
Otillräcklig efterfrågan	☐	☐
Produktionsstörningar	☐	☐
Annan orsak, skriv vad:		

Kommentarer